

335. Wł. Mickiewicz do J. I. Kraszewskiego 22 I 1886 Rkp. BJ 6520 k. 361-362.

[k. 361r]

22^{go} stycznia 1886 r.

Kochany Panie.

Spodziewałem się, że klimat prędeej zdrowie Pańskie poprawi. Admirując w „Kłosach”¹ czy w „Tygodniku”² willę Verny, powiadałem sobie, że w tak ślicznym pałacyku odechce się chorować, a w walce nerwów z wolą, nerwy muszą ostatecznie być pobite, przy pomocy medycyny i pięknej natury.

Dziś wieczór emigracja [k. 361v] obchodzi rocznicę powstania z 1863 r. Kiedyś znów Polska powstanie na wieki? Widział pan w dziennikach koniec rozpaczliwy Czajkowskiego³. Wlaźł w błoto, ale w błocie żyć nie mógł i sam siebie skazał, zaprzeczając śmiercią kłamstwom, które drukował w dziennikach rosyjskich. Znałem go z bliska, czas jakiś pisywaliśmy do siebie⁴, może wydam w „Revue”⁵ niektóre o nim szczegóły. [k. 362r] Moskale jednego zwerbowali Polaka, jakoby dla okazania ojczyźnie naszej, że bezkarnie jej przენiewierzać się nie można. Podobno, że w lutym wyjdzie pismo emigracyjne pod dyrekcją księdza Wilczyńskiego⁶. Gorsze od „Kuriera Paryskiego”⁷ nie będzie, ale organ czysto księzowski nie znajdzie powodzenia. Ksiądz Wilczyński kiedyś wziął amnestię, a później otrzymał od Moskali paszport emigracyjny. Jest to już więc emigrant z moskiewskiej łaski.

[k. 362v] Przechodzę do nowości:

Luce, membre de l'Institut, *Jeanne d'Arc à Domrémy*⁸ ;

D'Hérisson, *Journal d'un interprète en Chine*⁹;

---

¹ Ryciny pt. *San Remo. Miejsce obecnego pobytu Kraszewskiego*, „Kłosa”, nr 1074, (16 stycznia) 1886.

² Rycina *Willa Verny w San Remo, przy Corso Garibaldi, w której mieszka obecnie Kraszewski*, „Tygodnik Ilustrowany”, nr 158, (9 stycznia) 1886, s. 32.

³ Michał Czajkowski, Mehmed Sadyk Pasza (1804-1886) – powieściopisarz, działacz polityczny, uczestnik powstania listopadowego, w 1841 r. wyruszył do Konstantynopola, pozostawiając w Paryżu żonę i czworo dzieci, kierował agencją polską na Wschodzie, w czasie wojny krymskiej dowódca dywizji kozaków sułtańskich, w 1860 r. przeszedł na islam, w drugiej połowie lat 60. skłócił się z emigracją polską, 4 I 1886 r. zakończył życie samobójstwem w Parchimowie.

⁴ Brak oryginalnej interpunkcji umożliwia interpretację tego zdania na dwa sposoby: „Znałem go z bliska, czas jakiś pisywaliśmy do siebie” lub „Znałem go z bliska czas jakiś, pisywaliśmy do siebie”.

⁵ „Revue Universelle Internationale” – zob. list nr 225.

⁶ „Tygodnik” wychodził w okresie II 1886 – V 1887 pod redakcją ks. Romana Wilczyńskiego (1830-1906), proboszcza w paryskim kościele św. Augustyna w latach 1889-1890.

⁷ „Kurier Paryski” – dwutygodnik z podtytułem: „polityczny, literacki, społeczny. Organ patriotyczny polski”, wydawany w Paryżu w latach 1881-1887 przez Adolfa Reiffa, od 1885 r. wychodził jako „Kurier Polski w Paryżu”, od 15 IX 1887 r. nosił tytuł „Wolne Polskie Słowo”.

⁸ *Jeanne d'Arc à Domrémy, recherches critiques sur les origines de la mission de la Pucelle, accompagnées de pièces justificatives* par Siméon Luce, H. Champion, Paris 1886.

⁹ *Journal d'un interprète en Chine*, par le Cte d'Hérisson. 3e éd., P. Ollendorff, Paris 1886.

C[om]te Ghermy, *Papiers d'un émigré 1789-1829*¹⁰;
Philibert Audebrand, *Nos Révolutionnaires. Pages d'histoire contemporaine*¹¹;
Grégoire Samarof, *Les Scandales de Berlin*¹²;
Amaury-Duval, *Souvenirs*¹³;
*Journal du général Gordon*¹⁴;
Hubert de St Amand¹⁵, *Marie-Louise*¹⁶.

Serdecznie pozdrawiam,

Wł[adysław] Mickiewicz

---

¹⁰ *Papiers d'un émigré 1789-1829*, lettres et notes extraites du portefeuille du B[ar]on [Jean-François-César] de Guilhermy, E. Plon, Nourrit et Cie, Paris 1886.

¹¹ Philibert Audebrand, *Nos Révolutionnaires, pages d'histoire contemporaine, 1830-1880*, L. Frinzine, Paris 1886.

¹² Gregor Samarow (Oscar Meding), *Les Scandales de Berlin, roman social contemporain*, 5e édition, E. Giraud, Paris 1886.

¹³ Eugène-Emmanuel Amaury-Duval, *Souvenirs (1829-1830). Intérieur de ma famille – Salon de Charles Nodier – Soirées du Quai Conti – Voyage en Morée – Lettres du maréchal Pélissier – Retour en France – Révolution de juillet*, E. Plon, Nourrit et Cie, Paris 1885.

¹⁴ *Journal du général [Charles] Gordon, siège de Khartoum...*, Firmin-Didot, Paris 1886.

¹⁵ Wł. Mickiewicz często przekręcał nazwiska (np. powyżej Sołtyk zamiast Sołtan); obecne tutaj przypadki przekręcenia nazwisk czy imion dla przykładu zostawiamy w stanie nienaruszonym.

¹⁶ *Marie-Louise et le duc de Reichstadt* par Imbert de Saint-Amand, E. Dentu, Paris 1886.